

...veak dan raven sobot, no-
delj in praznikov.
...dally except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

...-YEAR XXVII.

Čena lista
je \$0.00

...at second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1917.

Chicago, Ill., ponedeljek, 10. decembra (Dec. 10), 1934.

Subscription \$0.00
Yearly

STEV.—NUMBER 240

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Komentarji

Mehiki ni brezposelnosti. —
Za kapitalizem ni nadome-
stila? — Pertinentno vpraša-
nje

Ob nastopu novega mehiškega
predsednika Cardenasa je ame-
riško časopisje mimogrede in
domarno poročilo — take
viri so silno neprijetne — da
Mehika nima problema brezpo-
selnosti. Mehika vlada sproti
vse one, ki izgube delo v
raznih industrijah. Javna se
je za čim ožje sodelovanje stran-
ke z organiziranim delavstvom,
izvolila je odbor, ki bo stopil v
stike z raznimi delavskimi in
liberalnimi organizacijami za
ustanovitve delavske stranke in
prepustila je vprašanje enotne
fronte s komunisti krajevnim in
državnim organizacijam.

Vsi ti sklepi značijo kompromis
med raznimi frakcijami v
stranki, ki so močno orisane po-
sebnost v New Yorku. To velja
posebno glede sklepa o delavski
stranki in enotne fronte. Vse
frakcije so si blizu skupaj le v
stremeljenju za čim ožjim sodelo-
vanjem z organiziranim delav-
stvom. Glede drugih taktičnih
vprašanj vlada pa večje dife-
rence.

Z ozirom na strokovne unije
je eksekutiva zaključila, naj
stranka stopi v stike z njimi za
vigorozno kampanjo za doseg
30-urnika, za organiziranje ne-
organiziranih delavcev ter za
izvojevanje dobre socialne za-
konodaje. Višek te kampanje
naj bi bile splošne demonstraci-
je na dan prvega maja prihod-
njega leta.

Te prvomajske demonstraci-
je naj bi bile v prvi vrsti na-
menjene skrajšanju delovnega
tednika na 30 ur. Podobne naj
bi bile demonstracijam za osem-
urnik 1. maja 1886. Pod vod-
stvom tedaj še mlade Ameriške
delavske federacije so se ome-
njene leta vršile na 1. maja,
ki je bil proglašen za delavski
praznik, velike demonstracije po
vseh industrijskih krajih Ame-
rike za skrajšanje delovnika na
osem ur. Par let pozneje je so-
cialistična internacionala pro-
glasila 1. maj za mednarodni
praznik.

In ta praznik naj služi tudi
prihodnje leto za izvojevanje
(Dalje na 3. strani.)

SOCIALISTI ZA OŽJE SODELOVA- NJE Z UNIJAMI

Eksekutiva je prepustila eno-
tne fronte državnim organiza-
cijam

Boston. — Eksekutiva soci-
alistične stranke je na tujkajšnji
seji, vršeci se te dni, storila več
važnih zaključkov. Izrekla se
je za čim ožje sodelovanje stran-
ke z organiziranim delavstvom,
izvolila je odbor, ki bo stopil v
stike z raznimi delavskimi in
liberalnimi organizacijami za
ustanovitve delavske stranke in
prepustila je vprašanje enotne
fronte s komunisti krajevnim in
državnim organizacijam.

Vsi ti sklepi značijo kompromis
med raznimi frakcijami v
stranki, ki so močno orisane po-
sebnost v New Yorku. To velja
posebno glede sklepa o delavski
stranki in enotne fronte. Vse
frakcije so si blizu skupaj le v
stremeljenju za čim ožjim sodelo-
vanjem z organiziranim delav-
stvom. Glede drugih taktičnih
vprašanj vlada pa večje dife-
rence.

Z ozirom na strokovne unije
je eksekutiva zaključila, naj
stranka stopi v stike z njimi za
vigorozno kampanjo za doseg
30-urnika, za organiziranje ne-
organiziranih delavcev ter za
izvojevanje dobre socialne za-
konodaje. Višek te kampanje
naj bi bile splošne demonstraci-
je na dan prvega maja prihod-
njega leta.

Te prvomajske demonstraci-
je naj bi bile v prvi vrsti na-
menjene skrajšanju delovnega
tednika na 30 ur. Podobne naj
bi bile demonstracijam za osem-
urnik 1. maja 1886. Pod vod-
stvom tedaj še mlade Ameriške
delavske federacije so se ome-
njene leta vršile na 1. maja,
ki je bil proglašen za delavski
praznik, velike demonstracije po
vseh industrijskih krajih Ame-
rike za skrajšanje delovnika na
osem ur. Par let pozneje je so-
cialistična internacionala pro-
glasila 1. maj za mednarodni
praznik.

In ta praznik naj služi tudi
prihodnje leto za izvojevanje
(Dalje na 3. strani.)

Pacifisti prenesejo svojo akcijo pred kongres

Militarizem v višjih šolah bodo
skušali pristriči pri apropra-
cijah

Washington. — (FP) — Ker
je vrhovno sodišče Združenih
držav te dni odločilo v prid mi-
litariziranju višješolcev, bo s
strani protivojnih elementov
storjen pritisk na kongres, da
odpove apropriacije tako zvanih
"land grant" kolegiem in uni-
verzam, ki imajo prisilno voja-
ško vezbanje za študente.

Vrhovno sodišče je vzdržalo
oblasti kalifornijske univerze, ki
so odločile dva študenta, ker
sta se uprta vojaškemu vezba-
nju. Prizadeta študenta sta na-
to vložila tožbo, v kateri sta kon-
testirala legalnost prisilnega vo-
jaškega vezbanja na višjih šol-
lah, ki prejemajo vladne sub-
vencije.

Vseh devet vrhovnih sodnikov
je podpisalo odlok, v katerem
pravijo, da ima vlada brezmejno
pravo prisiliti vsakega držav-
ljana na vojaško vezbanje in
"obrambo domovine".

Senator Frazier je že nazna-
nil, da bo v kongresu predložil
osnutek za črtanje vladnih dovo-
litev vsem višjim šolam, ki ima-
jo obvezno vojaško vezbanje. To
vezbanje se je po vojni razvilo
tudi v jaynih srednjih šolah in
tudi takih, ki ne prejemajo
vladnih subvencij. Smo bili pač
v "vojni za odpravo vojne" ...

Slični pritisk bo storjen tudi na
državne legislature, namreč za
odpravo militariziranja višje-
šolcev.

Sovjeti zanikajo divje vesti o eksekucijah

Tatarske vesti iz Varšave o no-
vih eksekucijah in policijskih
uporih so neresnične

Moskva, 8. dec. — Oficielo po-
ročilo sovjetske vlade se glasi,
da so inozemske vesti o novih
masnih eksekucijah in policijs-
kih uporih v sovjetski Rusiji
neresnične. V Rusiji je mir.
Eksekutiranih je bilo 66 belo-
gardistov kakor je bilo že poro-
čano in to je vse. Morilec Ser-
gija Kirova je še živ. Naj bo
ogorčenost ruskih delavcev in
kmetov nad tem zločinom še tako
velika, rdečega terorja iz leta
1918 ne bo, ker ni potreben.

(Zadnji petek je prišla vest iz
Varšave preko Londona, da je
bilo naknadno ustreljenih 200
oseb v Leningradu in Moskvi,
med temi tudi atentator Nikola-
jev s svojo ženo, otroci in 80-
letno materjo vred. Nadalje so
poročali, da se je uprl del poli-
tične policije GPU, da je bilo več-
je število upornikov ubitih in
šef te policije Jagoda odstavljen
in vržen v zapor.)

Atentator Nikolajev leži v
bolnišnici v Leningradu težko ra-
njen. Ko je ustrelil Kirova zad-
njo soboto, je nameril revolver
proti sebi in se rani. Dobil je
tudi več hudih udarcev od na-
vzočih uradnikov, ki so planili
nanj, ko je izvršil atentat. Ni-
kolajev je bivši član komunistič-
ne stranke. Dasi še ni bilo
uradno pojasnjeno, iz kakšnega
vzroka je ubil Kirova, se močno
domneva, da je bilo osebno ma-
ščevanje, ker je bil izključen iz
stranke in vržen iz službe.

Kardinal O'Connell obsoja "fathra" Coughlina

Politično in ekonomsko polje ni
za duhovnike!

Boston, Mass. — Kardinal Wil-
liam O'Connell, nadškof v Bos-
tonu in primat rimsko-katoliške
hierargije v Združenih državah,
je zadnje dni takole obsodil de-
troitskega župnika Charlesa E.
Coughlina in njegovo organizir-
anje Narodne unije za socialno
pravičnost:

"Nočem biti sodnik 'fathra'
Coughlina in njegove kampanje
za socialno pravičnost in naj-
manj ne dvomim, da se 'father'
Coughlin iskreno zavzema za
blagostanje ljudstva, toda izkuš-
nja me uči, da duhovniki kate-
regakoli veroizpovedanja se po-
dajo v veliko nevarnost, kadar
se lotijo direktnega reševanja
političnih in ekonomskih proble-
mov. Duhovniki ne spadajo na
to polje!"

Rudarji v Arizoni zmagali s svojo unijo

Po obratnih volitvah je kompa-
nijska unija zaspala

Douglas, Ariz. — (FP) — Ru-
darji pri Phelps-Dodge korporaci-
ji zopet svobodneje dihaajo, odkar
so pri obratnih volitvah po-
razili njeno kompanijsko unijo.
Porazena je bila tako temeljito,
da je že mrtva.

Volitve so se vršile ob nasto-
pu jeseni pod vodstvom pokra-
jinskega delavskega odbora, ki
je sedaj določil krajevo unijo
št. 31 International Union of
Mine, Mill & Smelter Workers
za delavsko predstavstvo v tu-
kajšnjih rudnikih v svrhu kolektiv-
nega pogajanja. Delavski od-
bor je zavrgel apel bossovske
unije za ponovno zaslišanje.

Kljub tej delavski zmagi je pa
očividno, da se bo družba izmi-
kavala in branila pobotati se z
rudarji, to je skleniti kolektivno
pogodbo. Čas za odprt boj pa
tudi ni ugoden, ker se slabo de-
la, družba ima pa velike zaloge
bakrene rude.

Jugoslovansko-ogrška kriza razburja Ženevo in Evropo

Tovarnar težko ranil kro- jaško delavko

Obstrelil jo je, ker ga je obtožila
pri upravi NRA

Lebanon, Pa. — Emma Miller,
28-letna krojaška delavka, ki je
bila pred nekaj dnevi najdena
težko ranjena zunaj mesta, je
povedala detektivu, ko se je za-
vedla, da jo je obstrelil njen de-
lodajalec 60-letni Byron A. Lau-
dermilch iz masčevanja, ker ga
je obtožila pri NRA zaradi "čiz-
lerstva."

Delavko je pobral iz jarka ob
cesti neki motorist. Imela je
kroglo v prsih in ležala je v ne-
zavesti. Odpeljali so jo v bol-
nišnico. Tovarnar Lauderdale
se tudi nahaja v privatni bolniš-
nici in policija ga je zastražila,
ko je slišala obtožbe iz ust Em-
me Millerjeve.

Akcija za pofašistenje španske republike

Monarhisti organizirajo
"nacionalni blok."

Madrid, 8. dec. — Španski mon-
arhisti so začeli mogočno kam-
panjo za uničenje španske re-
publike in ustanovitve diktature
po vzorcu Mussolinijeve "sta-
novske države," ki naj čaka
ugodne prilike za povrnitev kra-
lja. Monarhisti, ki imajo naj-
večjo oporo v klerikalnih in cer-
kvi, so organizirali "nacionalni
blok," v katerem se imajo zdru-
žiti vsi desničarski elementi.
Cilj teh elementov je fašistična
"stanovska država."

Vodja "nacionalnega bloka"
je Jose Calvo Sotelo, bivši fi-
nančni minister pod kraljem Al-
fonzom. Sotelo in njegovi za-
vezniki so zadnje dni publicirali
žgoč manifest, s katerim napo-
dajo sedanjo Lerrouxovo vlado
in pozivajo "španski narod, naj
naredi konec sedanjemu kaosu
in razredni borbi s formiranjem
mogočne, centralizirane stanov-
ske države, ki bo zavarovana s
topovi in bajoneti armade."

Manifest se dalje glasi, da se-
danja španska ustava mora biti
raztrgana in španska država
mora biti ponovno združena s
cerkvijo.

Hitler ne mara ruskih in čeških čet v Posaarju

Zadovoljil bi se le z Italijani,
Angleži in Holandci

Ženeva, 8. dec. — Svet Lige
narodov je zaključil, da Liga pošlje
4500 do 5000 mož mešanega ev-
ropskega vojaštva v Posaarje za
časa plebiscita v prihodnjem me-
secu. Nemški konzul v Ženevi
je obvestil tajništvo Lige, da se
Nemčija zadovoljuje s tem skle-
pom le pogojno, namreč, da pri-
dejo v Posaarje Italijanski, an-
gleški in holandski vojniki, ne
marja pa čehoslovaskih ali ruskih
čet.

Gora se pogreznila vsled
potresa

Tegucigalpa, Honduras, 8. dec.
— Silen potres, ki je pred dvema
dnevoma razdelal pet mest, je
požril tudi celo goro v republiki
Honduras. Gora Gerroazul med
mestoma Paraiso in Santa Rita
v okrožju Copan je izginila me-
groznim podzemskim bobnenjem
in zdaj je tam ravnila. Mesta
Coprav, Copan, Santa Rosa, San-
ta Rita in Concepcion so v raz-
valinah. Koliko je bilo člove-
ških žrtev se še ne ve.

Jugoslovanska obtožnica pred svetom Lige narodov v Že-
nevi. Ogrska taji krivdo in pravi, da so ameriški
Hrvatje obsodili Aleksandra na smrt. — V Beogradu
zanikajo, da so srbske čete prekoračile ogrsko mejo
in da žandarji sirovo ravnaajo z deportiranimi Mad-
žari. Veliko razburjenje na Ogrskem

Mala ententa svari Ligo pred vojno

ŽENEVA, 9. dec. — Francija
se je včeraj odprto postavila na
stran Jugoslavije in male enten-
te in je zahtevala na seji sveta
Lige narodov zadoščenje za Ju-
goslavijo, dočim je Italija stopi-
la na stran Ogrske in jo zago-
varjala. Turčija se je tudi po-
tegnila za Jugoslavijo. Sovjet-
ska Rusija je podprla Francijo
in indirektno malo entento. An-
glija je zavzela nevtrarno stali-
šče in njej so se pridružile Polj-
ska in ostale države, ki so zasto-
pane v svetu Lige narodov. Ita-
lija je edina, ki stoji odprto na
strani Ogrske in njen zastopnik,
baron Pompeo Aloisi, je včeraj
zahteval, da morajo biti mirov-
ne pogodbe, tikaajoče se Ogrske,
Avstrije in Nemčije, revidirane.
Francoski zunanji minister La-
val je pa izjavil, da vsako forsa-
ranje te revizije pomeni vojno.

Ženeva, 8. dec. — Svet Lige
narodov je včeraj obravnaval
memorandum Jugoslavije, ki
obtožuje Ogrsko, da je na svojih
tleh ščitila in vadila v orožju
jugoslovanske teroriste, ki so
ubili kralja Aleksandra v zad-
njem oktobru v Marsellessu. Bila
je seja velike napetosti. Seji
je predsedoval portugalski de-
legat dr. Vasconcelos, ko se je
dr. Edvard Beneš, čehoslovski
zunanji minister in redni pred-
sednik sveta, prostovoljno u-
maknil.

Na tej seji je padla obdolži-
tev iz ust ogrskega delegata Ti-
borja Eckhardta, ki je zagovar-
jal svojo vlado, da je bil kralj
Aleksander obojen na smrt v
zadnjem avgustu v Ameriki, na
pikniku Hrvatskega Kola v
Youngstownu, O., katerega se
je udeležilo 10,000 oseb.

Glavno besedo je imel dr. Bo-
goljub Jevtič, zunanji minister
Jugoslavije, ki je odprto obtožil
Ogrsko, da je bila zarota proti
kralju Aleksandru organizirana
na Ogrskem pod direktno pro-
tekcijo in z direktno pomočjo
ogrskih policijskih in vojaških
oblasti. Opisal je podrobnost,
kako so se hrvaški in macedon-
ski teroristi zbirali na Janka-
pusti in v drugih madžarskih
taboriščih, kjer so jih ogrski
častniki vadili v orožju.

Dr. Beneš je dramatično izja-
vil, da Čehoslovakija stoji z Ju-
goslavijo in podpira njeno ob-
tožbo Ogrske na vsej črti, kajti
ogrška vlada ščiti tudi slovaške
emigrante, ki delujejo za odce-
pitev Slovačije. Te teroristične
kampanje, katera stremi za re-
vizijo mirovnih pogodb, mora
biti konec. Ako Liga narodov
ne da zadoščenja Jugoslaviji in
če bo kdo skušal razbiti malo
entento, bo to značilo izbruh
vojne, ker mala ententa se ne
bo zlepa pustila ponižati.

V enakem amalu je govoril
dr. Titulescu, zunanji minister
Rumunije.

Dr. Beneš je izzval senzacijo,
ko je dejal, da Sovjetska unija
podpira malo entento in ji bo
pomagala za slučaj vsake agre-
sije. "Če bi danes ne bilo Lige
narodov, če bi se bil umor Ale-
ksandra pripetil pred svetovno
vojno, bi danes že imeli kata-
strofo vojne med Jugoslavijo in
Ogrsko, ta katastrofa pa ni iz-
ključena, ako Liga narodov da-
nes ne poravnja krivice, ki se je
zgodila Jugoslaviji ali če bo kdo
(Dalje na 2. strani.)

40,000 Madžarov bo de- portiranih iz Jugoslavije

Dunaj, 8. dec. — Avstrijski
listi so objavili senzacionalne
vesti iz Budapešte, da so jugo-
slovanske vojaške čete včeraj
prekoračile ogrsko mejo, da je
ogrška vlada odredila mobiliza-
cijo rednih čet in civilistov in
naslovila apel na mednarodni
rdeči križ za pomoč masi izgnan-
cev iz Jugoslavije. Vest o pre-
koračenju meje je bila kasneje
popravljena, da so srbski četni-
ki, ne pa redni vojniki, prekora-
čili mejo pri Szegedu in po-
zivali ogrske straže na boj. Ogr-
ski diplomatje na Dunaju pra-
vijo, da Jugoslavija "odprto iz-
ziva Ogrsko na vojno". V Buda-
pešti pa tudi v Pragi je silna
razburjenost.

Belgrad, 8. dec. — Jugoslo-
vanska vlada odločno zanika ve-
sti v inozemstvu, da so redne
vojaške čete prekoračile ogrsko
mejo. Nič takega se ni zgodilo.
Jugoslavija sploh ni poslala na
mejo niti enega nadaljnega vo-
jaka; na meji so običajne voja-
ške straže, ki so vedno tam.

Tukajšnje oficijelne kroge je
začelo skrbeti zaradi poplave po-
ročil v inozemskem tisku glede
izgona Madžarov in glede po-
ročil iz Ogrske o grozovitostih,
ki spremljajo izgone.

Uradno pojasnilo je, da je v
Jugoslaviji okrog 400,000 Ma-
džarov in približno deset odstot-
kov teh še danes po 16 letih niso
državljeni Jugoslavije, to je
okrog 40,000. Te je jugoslo-
vanska vlada sklenila deporti-
rati nazaj na Ogrsko. Doslej
je bilo deportiranih 5000. Vsa
družina ima deset dni časa,
da uredi svoje zadeve. Izgnani
so torej le nedržavljeni, nika-
kor pa ne oni, ki so državljeni
Jugoslavije.

Budapešta, 8. dec. — Ogrska
vlada ne ve kaj početi z izgnan-
ci, ki prihajajo v velikih tru-
mah iz Jugoslavije. Zadnja dva
dni je prišlo samo v Szeged ob
meji čez 3000 oseb obeh spolov
in vseh starosti, med katerimi
so tudi bolniki. Ogrski listi so
polni tragičnih poročil o trplje-
nju izganecov. Po vsej Madžar-
ski je panika in v teku so nešte-
te demonstracije proti Jugosla-
viji. Vlada je uvedla preiskavo
glede poročila, da so srbski čet-
niki — privatna organizacija —
udarili čez ogrsko mejo pri Szegedu. Četniki so pozivali ma-
džarske stražnike na boj, toda
Madžari so jih ignorirali, nakar
so Srbi odšli nazaj čez mejo.

Industrijski baroni objell "new deal"

Izrekli so se za podaljšanje za-
kona NRA s pogojem, da bo
revidiran! Vlada mora odve-
zati kontrolo

New York. — Kongres ameri-
ških industrialcev, ki je trajal
dva dni zadnji teden, se je za-
ključil z obljubo magnatov, da
bodo kooperirali z Rooseveltom,
če bo tudi vlada kooperirala z
njimi. Industrialci so sklenili,
da se zakon NRA lahko obnovi
prihodnjega 1. julija, ko poteče,
za eno leto, a le s pogojem, če
bo dovolj revidiran, to se pravi,
ako federalna vlada popusti pri
svoji kontroli industrij.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTEOrgan of and published by the Slovene
National Benefit SocietyNaročnina: za Zdravstveno (zavestni
Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 na pol
leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicaga in Chicaga
\$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za ino-
semestvo \$9.00.Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Chicaga \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru.—Hokopisi se ne
vrstijo.
Advertising rates on agreement.—Manuscripts
will not be returned.Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
3657-58 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oglejanju, na primer (Nov. 30,
1934), poleg vsakega imena na naslovu po-
meni, da vam je s tem datumom potekla
naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se
vam list ne ustavi.

Domač drobiž

Zmaga slovenskih kandidatov

Ely, Minn.—Tukajšnji sloven-
ski kandidati za mestne urade
so bili vsi izvoljeni zadnji tork:
Steve Banovec za župana, Frank
Schweiger, Martin J. Skala in
John Slobodnik pa za aldermane.

Obstreljen na lovu

Milwaukee.—Matt Stefanec,
star 32 let in brat dr. Stefanca,
slovenskega zdravnika, si je na
lovu na srne po nesreči obstrelil
levo nogo.

Nesreča na cesti

Milwaukee.—Avto je povozil
zadnji tork znanega westall-
skega rojaka Franka Kopušarja,
ko se je vračal z dela. Odpe-
ljali so ga v bolnišnico s prebito
lobanjo. Njegova nesreča je to-
liko večja, ker mu je žena tudi v
bolnišnici že več ko mesec dni.
Imata hčerko, ki je zdaj sama
doma.

Ponesrečen v rovu

La Salle, Ill.—Pred kratkim
se je pri delu v premogovniku
težko pobil rojak Joe Jurjevec.
Nahaja se v bolnišnici.

Smrtna lovska nesreča

Johnstown, Pa.—Tu se je na
lovu smrtno ponesrečil Frank
Pristov. V Clevelandu ima več
sorodnikov.

Poroki

Birchfield Springs, N. Y.—Tu
sta se poročila 1. dec. Andy Klun,
član SNPJ in Mary Sterle iz
Eatona, N. Y. Obilo sreče!Superior, Wyo.—Tu sta se po-
ročila Anton Novak in Annie
Pivk. Obilo sreče!

Novi grobovi

Ely, Minn.—Tu je umrl Frank
Pengal, groserijski trgovec. Bol-
an je bil mesec dni in zapuša-
čena, dva sinova in dve hčeri.
Bil je član JSKJ.Superior, Wyo.—Tu je umrl
za pljučnico Jakob Erbas, star
64 let in doma iz Tukane pri
Kamniku. V Ameriki je bil 32
let in zapušač brata v San Fran-
ciscu, Cal. Bil je član društva
št. 134 SNPJ.Milwaukee.—Na zahvalni dan
je umrla Elizabeta Gorjanc, sta-
ra 70 let in doma iz Šostanja na
Stajerskem. V Ameriki je bila
osem let in zapušač sina in hčer.
—Umrl je tudi Frank Bužga,
doma iz Mirne na Dolenjskem,
ki je bil dolgo časa bolan na vo-
denici. V Ameriki je bil 25 let
in tu zapušač žena, dva otroka
in brata.

Nov grob v starem kraju

Cleveland.—Mike Ludvik je
prejel žalostno vest, da je v Ga-
berku pri Hrušici na Primor-
skem umrla njegova mati v sta-
rosti 80 let. V Ameriki zapušač
dva sinova.Nevesta ima 425 funtov, ženin
pa 58New York.—Tu sta se poro-
čila orjaška ženska, ki tehtja 425
funtov in paleček, ki ima 58 fun-
tov. Mali fant, po imenu Jack
Glicker, je star 35 let, nevesta,
Mildred Monti, pa 21. Oba trdi-
ta, da sta se resnično zaljubila
drug v drugega. Ženin je visok
en jard in kadar ga hoče njego-
va žena poljubiti, ga more vzeti
v naročje kakor otroka. Glicker
se je preteklo poletje nahajal na
čikaški razstavi v paviljonu za
palečke.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Poziv na konferenco

N. S. Pittsburgh, Pa.—Na 5.,
6. in 7. januarja se bo v Wash-
ingtonu, D. C., vršil splošni kon-
gres za brezposelnostno in soci-
alno zaščito. Namen tega kon-
gresa je, da zvezni kongres
sprejme zakonski načrt, katere-
ga je predložil kongresnik Lun-
deen in je znan pod imenom
"Bill H. R. 7598." Ta načrt je
zelo važen za vse podporne, pro-
svetne in kulturne organizacije,
ki so izgubile veliko članov v tej
krizi. Ako vlada ne uveljavi na-
črta za zaščito brezposelnih, so
vse organizacije obsojene na
propast.Naše članstvo je zaključilo, da
se v Pittsburghu vrši konferen-
ca društev SNPJ, HBZ, SNS,
SSPZ, KSKJ in vseh drugih kul-
turnih in podpornih društev, na
kateri se bo volilo delegate za
splošen kongres v Washingtonu.
Ta konferenca se bo vršila v če-
trtek, 20. decembra, ob 8. zvečer
v Hrvatski dvorani, 1546 E.
Ohio st., N. S. Pittsburgh, Pa.
Na vaše društvo apeliramo, da
izbere dva delegata izmed član-
stva in jima nudi tudi denar za
potovanje na kongres.Ako vaše društvo lahko izbere
delegata direktno in ga pošlje
v Washington, lahko to stori.
Tukajšnji odbor je uredil z neko
avtobusno družbo potrebne stva-
ri za prevoz. V tem slučaju mora
imeti vaš delegat vsoto \$6.25
za vožnjo tja in nazaj in okrog
\$5 za hrano in stanovanje.Upamo, da se boste odzvali
pozivu in poslali delegata na
kongres. Odbor
delavskega kluba Bratstvo.

Letna seja društva št. 143

East Helena, Mont.—Pozivam
člane društva št. 143, da se go-
tovo udeležijo letne seje dne 13.
decembra, ki se prične ob 6. zve-
čer pri br. blagajniku S. Stre-
kalnu. Volitve odbornikov in
več drugih važnih stvari bo na
dnevnem redu. Udeležite se vsi
člani in članice, kajti čim več
nas bo, tem bolje bomo napra-
vili. Tiste, ki dolgujejo društvu,
opozarjam, naj poravnajo dolg
pred zaključkom tega leta.

Jos. Mihelič, tajnik.

Razne vesti

Bridgeport, O.—Dne 25. no-
vembra sem z br. J. Škoffom po-
setil konferenco soc. klubov in
društev Prosvetne matice v
Moon Runu, Pa. Udeležba je
bila povoljna in diskuzije stvar-
ne. Navzoče so bile tudi hčer-
ke družine Yamnik iz Imperiala,
ki se udeležujejo v delavskem
in društvenem gibanju. Na za-
hvalni dan je bilo toliko priredb,
da človek ni vedel, kam naj bi se
obrnul. Ker je bil ravno Nace
pri meni, sva jo uredila v Blaine,
O., kjer so imeli otvoritev doma
in proslavo 17-letnice društva št.
333. Program je bil pester in
deklamacije v slovenščini in an-
gleščini precej primerne. Rekli
so, da otroci niso imeli dosti časa
za učenje, a vseeno so dobro iz-
vršili svoje naloge. V tej deželi
rojena mladina ima seveda te-
žave s slovenščino in jo je včasih
težko razumeti.Na prireditvi sta nastopila tu-
di ustanovitelja L. Zupančič in
Rozi Mihelič ter društveni urad-
niki s kratkimi govori. Govo-
rili so tudi Koklich iz Strabane,
J. Rebol in Nace Zlemberger.
Slednji je navzoče vzpodbujal,
naj podpirajo delavske liste, ka-
kršna sta Prosveta in Proleta-
rec in slede smernicam soc.
stranke. Nace kot pionir in soc.
gibanju rad omenja take stvari
na prireditvah.Plesne komade so izvajale štiri
hčerke Jakoba Berganta iz
Power Pointa in napravile so
najboljši vtis na udeležence. Ko
so spremljale komad s petjem,
so vsi nehali plesati, jih obkolili
in jim ploskali. Res lepo je bilo
videti sestrice na odru, ko so s
svojo godbo zabavale navzoče.
Udeležba na prireditvi je bila
zelo dobra.Zdaj smo v decembru, ko dru-
štva volijo nove odbornike. Pri
društvu št. 13 so bili izvoljeni
vs štiri uradniki in tajnik John
Kocjančič je bil obenem izvoljen
za zastopnika publikacij SNPJ.
Društvo bo še znanprej član Pro-
svetne matice in federacije dru-
štev SNPJ. Na letni seji je
društvo odobrilo protest proti
kupčijem davku, ki je sedajna rešetv v zbornici v Columbu-
su, O. Poslalo je tudi protest
zbornici, ker namerava obdavi-
ti vse podporne organizacije v
državi Ohio. Dalje je sklenilo,
da bo delovalo v akciji za brez-
poselnostno zavarovanje. Seja
je bila sploh najbolj konstruktiv-
na od vseh, kar jim pomnim, da
si sem že 16 let član društva
št. 13.Dne 3. decembra je imelo leto-
no sejo angleško poslujoče dru-
štvo št. 640. Bil sem navzoč v
začetku in pojasnil članom vzrok
moje navzočnosti, kar je bilo na
predlog br. M. Kossa vzeto na
znanje. Pozneje so mi povedali,
da je bilo malo spremembe v
društvenem odboru. Zelim jim
da bi postali tisto, kar so že bili.
Kakor izgleda, bodo še lahko,
ker moči imajo pri društvu, če
že ne v uradu. Lepo je bilo v
dvorani, ko je človek videl samo
mlade ljudi na seji, ki bodo bo-
dočnost SNPJ in delavskega gi-
banja, ako si bodo začetali prave
smernice.Dne 16. decembra bo seja kluba
št. 11 JSZ. Prične se ob 9:30
dopolne in voliti bo treba odbor
za prihodnje leto. Iz gl. urada
imamo tudi glasovnice glede
spremembe pravil in volitev
uradnikov JSZ ter več drugih
važnih stvari bo na dnevnem re-
du. Ta seja bo zelo važna, zato
naj se je sodrugi in somišljeniki
udeležijo.V soboto, 29. decembra, bo
imel klub št. 11 priredbo v dru-
štveni dvorani v Boydsville. Na
programu bodo trije igrokazi v
angleškem jeziku, dva delavska
in eden komičen. Temu bo sle-
dila plesna zabava, na kateri bo
igral orkester E. Mitana iz Bel-
laira. Vstopnina samo 25 cen-
tov za osebo in sliži se, da bo
udeležba velika. Vse naselbine
so bile povabljeni in vstopnice
poslane na vse strani. V resnici
ne bo nobenemu žal, ki se bo ude-
ležil priredbe, ki bo zadnja v tem
letu. Zakaj se ne bi človek za-
baval s somišljeniki v veseli
družbi. Članstvo kluba poseča
vse priredbe in prosi vas, da po-
setite njegovo.V listu "New Leader" sem čel-
tal odgovor Normana Thomasa
na vprašanja, ki jih je dobil gle-
de Sinclairja iz Californije. Na
namigavanja, zakaj soc. stranka
ne spremeni imena, ker je Sin-
clair dobil tako veliko število
glasov, pravi Thomas, da je Sin-
clair odpadel dalj ko od imena.
Sinclair piše sedaj knjigo "How
I, Candidate for Governor, Got
Licked." On pravi, da se mora
odpraviti vse evropske ideje in
besede in vse drugo, ki diši po
Evropi. On je moral vse zata-
jiti, kar je prej pisal in učil in
kljub temu so ga njegovi prista-
ši nazadnje zapustili. Ako bi bil
Sinclair kandidiral na socialistič-
ni listi, bi prav tako propadel,
toda naredil ne bi bil toliko
zmešnjave in škode delavskemu
gibanju, pravi Thomas. Ostal bi
bil pisatelj in ne uskok. Ker
socializem mora priti, bi postal
še bolj popularen in pri drugih
volitvah bi bil najbrž izvoljen.
Sedaj pravijo mnogi, češ, poglej-
te socialiste, ki gredo k demo-
kratom. Thomasov komentar
je resničen, kajti celo Sinclair-
jev sin je svetoval svojemu oču
tudi zadnjo pomlad, naj prečita
knjigo, katere je pisal.Delavske razmere v tej oko-
lici so že od 1. aprila pod ničlo
in nobenega izgleda ni, da se bodo izboljšave v tukajšnjih rovih.
Brezposelnost in beda vladata
povsod, pomoči pa je zelo malo.
Ljudstvo godrnja in se pritožu-
je, kar pa seveda nič ne pomaga.
Razmere se ne bodo izboljšale,
dokler ne bomo imeli v postavo-
dajah ljudi, ki bodo imeli delav-
ske interese pri arcu. Ob volit-
vah so imeli delavci dosti prija-
teljev in tudi denarja za pijačo
je bilo dovolj. Sedaj pa ni kru-
ha in drugih potrebščin za naše
otroke in preti nam še novo ob-
davčenje v zahvalo, ker je ljud-
stvo poslalo zastopnike plutokra-
tov v javne urade.

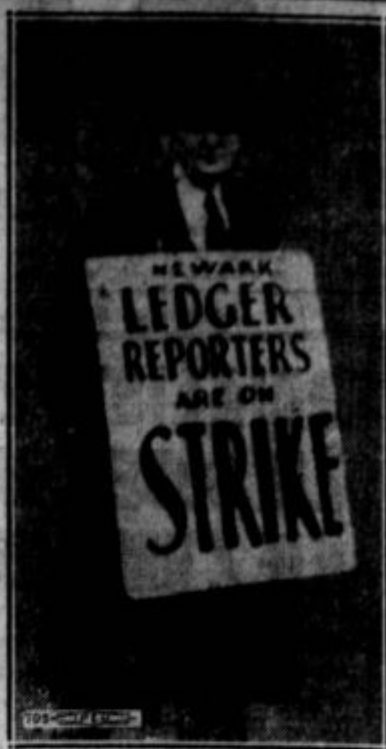
Joseph Snoy, 13.

Priprave za novo klanje

Gary, Ind.—Za gorami se je
pričelo oblačiti in vse kaže, da
se pripravljajo novo klanje. Ne
bo dolgo in pretrgal se bo črn
oblak, iz katerega bodo švigale
strele in bliski. Frčale bodo
krogle in uhajali smrtonosni pli-
ni, ki bodo morili zemljane.Nekateri govore, da je preveč
ljudi in treba jih pobiti. Pobi-
jali bodo delavce, ki žive v po-
manjkanju in bedi. Trpini niti
danes ne vedo, kje bi dobili ko-
šček kruha, a obeta se jim še
slabše. Vse je že storjeno, pra-
vijo, zato ne potrebujejo delav-
cev. Krogle v telo sedaj, ko so
delavci nagrmadili bogastvo.Bili so časi, ko je nekdo poslal
ljudstvu mano, ko je bilo lačno.
Sedaj se nihče ne briga za ljud-
stvo, ki strada in zmrzuje, a zdi
se mi, da bo prišel čas, ko se
bodo uresničile želje, izražene v
besedah: Mir ljudem na zem-
lji.

Anton Zugel.

Veselica kluba brezposelnih

Cleveland, O.—Javnosti je
znano, da se je že lepo število
brezposelnih vzbudilo iz petlet-
nega spanja in čakanja "prosper-
ritete," katero so kapitalistični
demagogi oznanjali dan za dnem.
Organizirali so se v klubih brez-
poselnih (W. C. U.) Opevane
prosperitete še danes ni, in nik-
jer ni nobenega znamenja, da se
vrne, dokler bo trajal kapitali-
stični sistem.Eksistenca brezposelnih se je
z vsakim dnem slabšala, na tiso-
če jih je za svoje življenje odvi-
snih od reliefa. Pri relifu se pa
vršijo diskriminacije vedoma ali
nevedoma. Mnogi morajo na-
praviti celo križevce pot predno
kaj dobijo. V gotovih slučajih
vzame to več tednov in nazadnje
so še zavrnjeni, njih prošnja ni
uslišana. V takem in podobnem
slučaju, če človek nima organi-
zacije, katere se bi potegnili
zanj, mora vzeti beraško palico
in spati pod milim nebom, ali pa
se prostovoljno posloviti od tega
sveta, kar jih je že na tisoče sto-
rilo v tej depresiji.Klub brezposelnih (W. C. U.)
ima odbor, ki gre k relifni admi-
nistraciji in se pogaja za člana,
če si sam ali sama ne more. Ta-
kih slučajev je imel naš klubov
odbor že veliko in vse je skušal
rešiti, kolikor mogoče ugodno za
prizadete v razmerah, ki vladajo
pri relifni administraciji.V petek, 23. nov., je imel cen-
tralni odbor sestanek z odborom
okrajne relifne administracije.
Predložil in zagovarjal je pro-
gram, ki ga je izdelal splošni od-
bor za demonstracije 24. nov.
Isti dan je tudi odbor poslal te-
legram v Washington, v kate-
rem je urgiral administracijo,
naj vključi v svoj načrt pro-
gram odbora brezposelnih, ki
je bil že priobčen v tem listu.
Pri okrajni relifni administraciji
so našemu odboru obljubili ko-

—Federal A. Pictures

Prizor iz stavke časnikarskih
reporterjev pri dnevniku "The
Newark Ledger" v Newarku,
N. J.operacijo in ga celo povabili,
naj se udeležijo njihovih sej.
(O poteku sej z okrajnimi relif-
nimi avtoritetami bo odbor po-
ročal na sejah kluba brezposel-
nih).Klub brezposelnih pa ni akti-
ven samo na relifnem polju,
temveč ima obširen program, ki
je v korist tudi tistim, ki delajo.
Zato jih tudi vabi v svoje vrste,
da postanejo člani. Naše zahte-
ve so brezposelnostno zavarova-
nje in da vlada aproprira fond
za javna dela, uvede 30-urni de-
lovni teden s plačo \$30 itd.Za uveljavljanje teh točk in
drugih so potrebna finančna
sredstva, teh pa klub brezposel-
nih nima. Zato se je sklenilo
na seji, da se priredi plesno ve-
selico v petek večer, 14. dec., v
SND na St. Clair ave., da se na-
pravi nekoliko denarja za na-
daljnje delo. Apiliramo na vse,
ki delate in na trgovce, da se
veselice udeležite ter pripomo-
rete do boljšega finančnega
uspeha. Na svidenje na vese-
lici!

Veselični odbor.

Koncert in zabava

Los Angeles, Cal.—Delavski
klub Bratstvo priredi v nedeljo,
30. decembra, koncert z bogatim
programom v dvorani društva
Jedinstvo na 2nd st. in Humph-
rey ave. Vstopnina je samo 25
centov. Na programu je tudi
drama "Mučeniki," ki kaže živ-
ljenje siromakov in katero je
spisal Simon Horvat.Program se bo pričel izvajati
ob 3. popoldne, zvečer ob 7. pa
ples. Igral bo Steve Crjenica
in člani njegovega orkestra. U-
ljudno vabimo vse, da pridete na
koncert in zabavo. Odbor.

Žalostna povest

Spring Canyon, Utah.—Opi-
sati nameravam dogodek, ki se
je pripetil pred nekaj leti v neki
naselbini. Tam je živel neki slo-
venski rudar s številno družino.
Delal je v rovu, a zaslužil je ma-
lo in pričel je tuhtati, kako bi
prišel do bogastva. Postal je
butlegar in za drag denar pro-
dajal brozgo, ki jo je delal, sta-
novalcem v njegovi hiši. Pri
tem mu je pomagala tudi mlada
hčerka, katero je pregovoril, da
je začela vabiti tudi druge roja-
ke, da so prihajali na njen dom
popivat. Njen oče je bil nam-
reč zelo lakomen na denar in
vsako sredstvo mu je bilo do-
bro, samo da ga je dobil. Oba,
oče in mati, sta navajala hčerko
na nečasten posel.

Ko je hčerka odrasla, je spo-

znala svojo zmoto in se on-
ter pričela živeti novo živl-
je. Njen oče je tudi stavkoka-
so bile stavke v državi.
Takah ljudi se mora vsak
sramovati, če ima količka
uma.V obstoječem sistemu s-
peha za denarjem in zato in-
veliko žalostnih slučajev.
pitalisti žive na račun dela
žuljev in uživajo vse dobro-
ga sveta, delavcem pa ob-
boljše življenje po smrti.

Frank K.

Protestni shod v Clevelandu

Cleveland, O.—Klub
JSZ sklicuje javen pro-
testni shod proti kupčijem
klasi, ki ga je sprejela državna
nacija v Columbusu in kat-
je priporočal demokratski
vener White. Shod se v
Slovenskem delavskem do-
sredo, 12. decembra, pričel
osmih zvečer.Govorila bosta Ed. Sin-
Ben Parker. Ker demok-
nameravajo obdavičiti tudi
notnina društva, ki so inko-
rana v drugih državah, je
vabljen tudi Matt Petrovič,
bo povedal, kaj se vse kri-
demokratski stranki in v d-
ni zbornici. Jednote, ink-
rirane v državi Ohio, so
davčene.Janko Rogelj poroča v
dobi, da neka jednota po-
\$25,000 davka letno. To je
čilno za demokrate. Najp-
se morali delavci sami po-
ti za podporo v slučajih b-
in smrti, sedaj pa naj se
obdaviči.Ako vas kdo vpraša, zakaj
cialisti sklicujejo ta shod,
stavno odgovorite, da za-
ga demokratije nočejo. O-
sklicavali shode le pred vo-
mi, sedaj pa njih poslanci
postave, ki bodo izemale
cento, da vam ne bo treba
vati krompirja in repe. I-
potrebščine bo tudi davek.Torej ne pozabite na
dne 12. decembra na 1533
terloo rd.

Frank Barbič.

LISTNICA UREDNIŠTVA

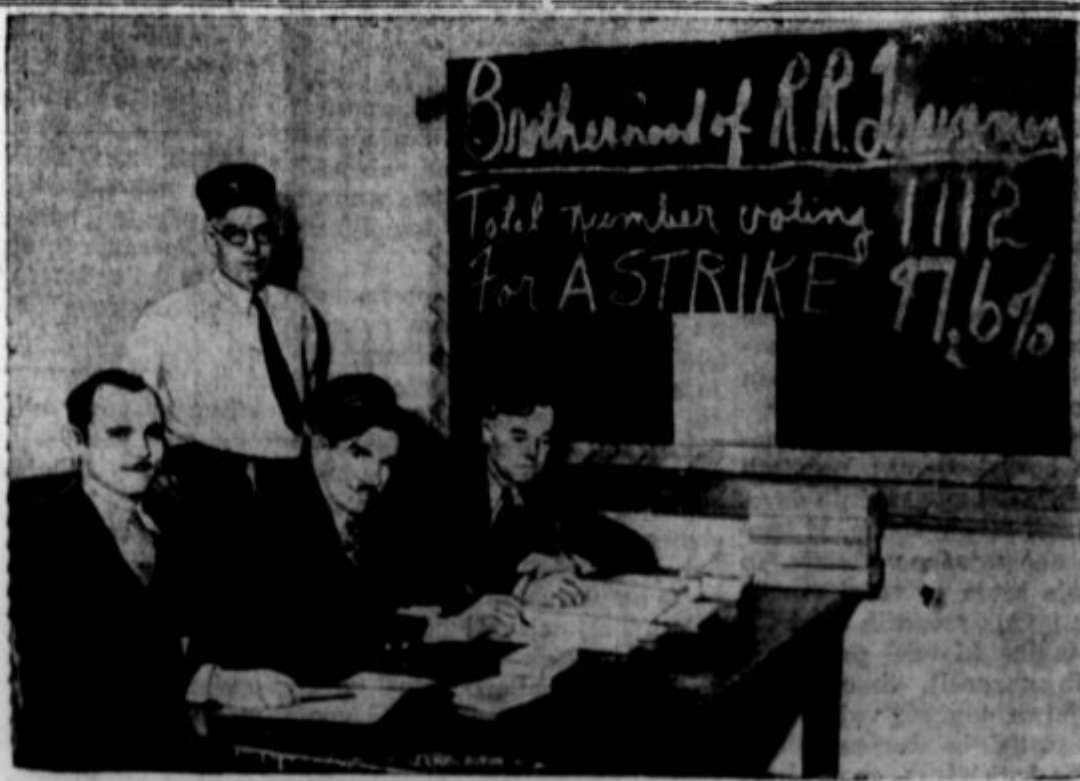
J. M., Gowanda, N. Y.—
sveta ne bo pričevala A-
čeve knjige "The Native
turn" v slovenskem pre-
Morda v bodočnosti, če t-
"copyright" predrag.

MALA ENTENTA SVI

LIGO PRED VOJNO

(Nadaljevanje s 1. strani.)
skušal udariti po edinstvu
goslarje, Čehoslovake in
munije," je rekel dr. Beneš.
Ogrski zastopnik Eckhardt
zanikal vsako krivdo O-
Obtožnica je političen ma-
Marsejski atentat ni bil s-
na Ogrskem, temveč v Ju-
viti in Ameriki in bil je
dne krutosti jugoslovans-
režima nad Hrvatini in Ma-
ci. Marsejski atentat
nikdar na Ogrskem.Nato je opisal hrvatski
v Youngstownu, O., o ka-
je na široko poročalo tudi
sko časopisje v inozemstvu.
Eckhardt je tudi poziva-
narodov, naj kaj stori, da
slavija preneha z okrutni-
portiranjem madžarskih o-
ljanov. Opisal je trpljen-
izgnancev, njih žena in
ki drugega doma nimajo
onega, ki so ga zdaj izgub-

Pojasnilo iz Youngsto

Youngstown, O.—Josip
ja, predsednik Hrvatske
la, organizacije hrvaških
ratistov v Združenih dr-
je na poročilo iz Zeneve,
bila "smrtna obsodba" na-
ljem Aleksandrom izrečen
pikniku njegove lokalne o-
zacije v zadnjem avgustu,
vil, da je to raca. Vsa st-
vira iz napačnih informac-Kraja pravi, da se je
res vršil in na njem je
dr. Branimir Jelič, ki je
koval, da kralja prej ali
dene smrt. To je vse, čes-
more on spominjati.
(Dr. Branimir Jelič, e-
dr. Anteja Pavelića, ki je
mesecev v Ameriki in je
val hrvaške naselbine kot
Hrvatskega Kola, je po al-
tu v Marseillesu pobegnil
lijo.)

Prizor iz stavke konduktarjev in motornikov ulične železnice v Los Angelesu.

Vesti s Primorskega

NOVI GORIŠKI NADŠKOF PROTI SLOVENCEM

Govorica prepovedana v goriškem semenišču. — Proja mera rimske pravičnosti. — Odgovornost jugoslovanskih škofov

Gorica, novembra 1934. Ko novi goriški nadškof Carlo Margott prišel v Gorico, je v njegovem govoru v stolnici izjavil, da bo deloval v duhu pravičnosti. Na svoj govor je napisal geslo: "Pax et caritas".

Prva njegova dejanja pa kažejo, da je prišel z trdnim namenom in z izdelanimi načrti, da sistematično romanizira goriški del goriške nadškofije. Ponovno je poudaril, da je v vsi cerkveni življenje romana. V vodstvo centralnega bogoslovnega semenišča je imenoval Italijane. Med vzgojiteljskih in hrvatskih bogoslovcev iz goriške, tržaške in slovenske škofije ne bo odzadaj več enega slovenskega duhovnika. Fašistovska vlada je v vseh silo odstranila iz semenišča podvodjo profesorja Antona Rutarja in ga internirala v tujino; druga dva slovenska bogoslovna profesorja je konfiriral v mestu. Ko je posvetna oblast brutalno izvršila prvi del plana, je nadškof na izpraznjenem mestu postavil Lahe. To je bila pravičnost!

Govorica — prepovedana! — na obletnici fašistovskega pohoda na Gorico — je nadškof izdal nov pravilnik za bogoslovno semenišče. Pravilnik je potrdila katoliška kongregacija za semenišča — torej je zanj odgovoren Vatikan.

Pravilnik določa, da je uradni običajni jezik v semenišču italijanski. Slovenski in hrvatski bogoslovci se torej ne bodo mogli med seboj razgovarjati v materinski. Ta papeški odlok je obraz naravni pravici človeka in človeškemu dostojanstvu. Prepovedane so logično tudi molitve, petje, premovala v slovensčini ali hrvaščini.

Vsi bogoslovci se morajo oblačati po laškem načinu. Predpisano jim je laška halja, pelerina do kolen, laški klobuk, ki mu morajo ljudje pravijo "gnezdo". Naj se smešna obleka slovenske bogoslovce neprestano spominja, da so pod laškim cerkvenim jarmom. Kdor odloži to obleko med šolskim letom, ali v poštini, se iz bogoslovne škole izloči!

Latinsčina se mora izgovarjati po laškem načinu. Vsa korespondenca je pod nadzoro ravnatelja. Ta odlok "miroljubnega in pravičnega" nadškofa je napravljen na slovensko ljudstvo mučen porazen vtis. V njem se očita vatičanska namera, da slovenskemu duhovskemu naraščanju hrbenico in da stvori njegovo voljno orodje za poitalijevanje lastnega naroda.

Proja mera rimske pravičnosti. — V drugače postopa Vatikan z manjšino na južnem Primorskem. Bogoslovno semenišče v Brixenu je popolnoma nemško. Rektor, podvodja in vsi vodstva so zavedni Nemci, uradni jezik je nemški, celo k se vrši v nemškem jeziku!

Bogoslovci imajo nemško petje, nemško knjižnico, nemška predavanja, nemško nošo!

Kateri razlogi so nagnili Vatikan, da je tako nasilno dal romanizirati bogoslovno semenišče v Gorici? Nadškofov odlok pravi da ga navdihuje samo "korist svete Cerkve in skrb za zveličanje duš." Toda pravo ozadje te zadeve se kaže, če se spomnimo na kampanjo fašistovskega časopisja proti bogoslovnemu semenišču. Vlado časopisje je tedaj zahtevalo odstranitev vseh slovenskih profesorjev iz vodstva semenišča, uvedbo laške noše, prepoved slovenskega jezika, popolno romanizacijo vsega življenja v zavodu. Nadškofov odlok vsebuje vse te zahteve. Torej moramo ugotoviti grenko resnico, da tega odloka ni papežu in kardinalom rimske kongregacije vdihnil sveti duh, ampak duh fašizma.

Odgovornost jugoslovanskih škofov

Ko je bil nadškof Margotti prestavljen iz Carigrada v Gorico, je njegovo osebno glasilo "La Vie catholique" pisalo, da je njegovo imenovanje za goriškega nadškofa z velikim zadovoljstvom pozdravil tudi jugoslovanski episkopat.

Vemo, da se je eden naših škofov, ki je čutil vestno dolžnost posredovati v zadevi pri Vatikanu, vrnil v domovino z veselo novico, da pride na goriško stolico pravičen mož, ki si je v mednarodnem življenju razširil obzorje in ki pozna in ljubi južne Slovence.

Tudi so nekateri listi katoliške smeri — med njimi tudi "Slovenec" — pozdravljali nadškofa Margottija, kot moža nove pravične smeri.

Po teh prvih bridkih dokazih bo, upamo, tudi katoliški episkopat moral spremeniti svojo sodbo; in oni voditelji naše cerkve, ki niso udarjeni z rimsko slepoto, bodo morali ugotoviti, da se Vatikan noče in noče odmakniti s svojega protislovenskega stališča. — Dejanja govore!

ZOPET ENA ŽRTEV FAŠIZMA

Franc Rener iz Štjaka, ki so ga finančni stražniki obstrelili, podlegel rani v tržaški bolnici

Sežana, 15. novembra. — Zadržani smo Vam poročali o težkem in podlem zločinu, ki sta ga izvršila dva finančnika na Vse Svete, v Štjaku. Žrtev tega zločina je Franc Rener, posestnik iz Štjaka. Kakor vsi naši kmetje, tako je tudi on le živoraril od svojih pridelkov. Da si vsaj malo olajša življenje je baje kuhar žganje. No, zato je zvedel neki bivši karabiner in fašistični ovaduh ter to takoj javil finančni straži. Finančniki so takoj alarmirali hajko.

Ko je Rener opazil približajoče se stražnike je takoj vedel, da mu ne prinašajo nič dobrega. Zato se je hotel skriti v bližnji gozd, da se potem prepriča po kaj so prišli. Ko pa je hitel za hišo proti gozdu, ga je eden izmed njih opazil in mu baje zaklical, da se ustavi, Rener pa ni slišal ničesar in hitel dalje. Tedaj so finančni stražniki pričeli streljati in sprožili na njega štiri strele. Eden strel ga je zadel v nogo. Ranjenega Renera so prepeljali

li v goriško bolnico. Toda tu so rano zanemarili. Z nevarno infekcijo so ga po par dneh odpeljali v tržaško bolnico. Tu so mu morali, radi nastale infekcije odrezati celo nogo. Toda, ker je bila operacija izvršena prepozno in prepovršno, je nastalo zastupljanje krvi in nesrečnej je v groznih mukah umrl v nedeljo dne 11. novembra.

Franc Rener je bil pošten in zaveden kmet. Bil je oženjen in oče dveh otrok in dobro poznan v okolici ter mnogo cenjen in spoštovan od vseh, ki so ga poznali.

13 mesecev po nedolžnem v italijanski ječi

Rim, 22. novembra. — Koncem preteklega leta je bilo v Postojni aretiranih 9 Slovencev, med njimi tudi jugoslovanski železničar Henrik Mekinda. Fašistična policija jih je osumila protitalijanske propagande. Skoraj vsi so bili odvedeni v Koper v preiskovalne zapore, kjer so ostali po več mesecev, nato pa so večino izmed njih izpustili, med njimi tudi jugoslovenskega železničarja Mekinda. Le dva, črkostavec Karel Tavčar in čevljar Vlado Bizjak sta bila postavljena pred posebno sodišče za zaščito države. Včeraj dopoldne se je proti njima vršil proces. Konkretno sta bila obtožena antinacionalne propagande, ki naj bi jo bila vršila v prejšnjih letih vse do oktobra, ko sta bila aretirana. Obtožena sta pred sodniki s poudarkom izjavila, da nista kriva. Državni tožilec je zahteval za vsakega po dve leti ječe. Sodišče je obsodilo Tavčarja na 2, Bizjaka na poldrugo leto ječe. Na podlagi poslednje amnestije jima je bila sedaj kazen odpuščena. Prebila sta celih 13 mesecev v preiskovalnem zaporu.

MESNA ALI RASTLINSKA HRANA

V Budimpešti se med drugimi hujšimi rečmi prekeja ta čas prav vneto o prednostih mesne ali rastlinske hrane. Pred nedavnim smo poročali o tekmi, ki sta jo priredila dva stara prijatelja, drugače pa pripadnika različnih idej v tem pogledu, da bi dokazala vsak svojo tezo, namreč to, da mesna hrana bolj okrepi telo nego rastlinska. Tekma se je končala brez rezultata. A sedaj sta se spopadla na sličan način neki 26 letni tekač Matura in 50 letni Lovasz. Prvi je mesojedec, drugi vegetarijanec. Preteči hočeta peš vsaj pot od Budimpešte do Rima, kamor mislita dospeti okrog 25. t. m. ob dnevnem dirkanju 10 ur. Tisti, ki prej tja pride, tisti dokazuje upravičenost svojega naziranja. Prvi dan sta pretekla progo od Budimpešte do Stolnega Belega grada.

DROBTINE

Brzina, s katero se giblje zemlja v svetovnem prostoru, je 40-krat večja od brzine novodobnih izstrelkov.

Največ tobaka protrošijo Holanci in Američani.

Zemlja je stara "kvečjemu" tri milijarde let.

V Panami je okrog 1100 vrst kač, 400 med temi strupenih.

V starem Rimu je 7200 čevljarjev izdelalo 7200 parov čevljev v petih dneh in pol. Isto orliko čevljarovskih delavcev izdelala danes v istem času 600.000 parov čevljev!

SOCIALISTI ZA OŽJE SODELOVANJE Z UNIAMI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

30-urnega dela na teden. Eksekutiva je izvolila odbor petih članov, ki naj vodi kampanjo za ekonomske zahteve in stopi v stik z unijami.

Zadnje čase je postalo najbolj sporno vprašanje v stranki vprašanje enotne fronte s komunisti. Na predzadnji seji v Milwaukee je bila večina eksekutive za zblizanje s komunisti. Končno je bil sprejet sklep, da o tem definitivno odloči na bostonski seji.

V Bostonu je pa eksekutiva sprejela kompromisni predlog, s katerim je odložila to vprašanje do prihodnje konvencije in prepustila skupno akcijo s komunisti, kolikor se tiče obrambe civilnih svobodščin, krajevnim in državnim organizacijam. V državah, kjer je stranka organizirana, morajo klubi dobiti dovoljenje od državne eksekutive, kjer pa te ni, pa od narodne eksekutive.

Večjega pomena je tudi sklep eksekutive za ustanovitev delavske stranke. V ta namen je bil izvoljen odbor, v katerem so J. D. Graham, predsednik državne delavske federacije v Montani, Al Benson iz Wisconsin, Sarah Limbach iz Pennsylvanije, Julius Gerber iz New Yorka, Glen Trimble iz Massachusettsa, Arnold Freese iz Connecticuta, Samuel White iz Californije in delavski tajnik stranke Paul Porter.

Ta odbor ima nalogo stopiti v stike z unijami, ki so se izrekle za ustanovitev delavske stranke, s minnesotako Farmer Labor Party, z LaFollettovo progresivno stranko v Wisconsinu in s Sinclairjevimi "epikovci" v Californiji. Unije, ki so se izrekle za ustanovitev delavske stranke, imajo okrog 20% vsega organiziranega delavstva.

Med "epikovci" in farmer-laboristi se je prav te dni vršil sestanek v St. Paulu o možnosti ustanovitve splošne "tretje" stranke. Epikovci so bili mnenja, da bo do tega prišlo, če izgube kontrolo nad demokratsko stranko v Californiji ali pa če njih program naleti na druge politične ovire in zavlačevanje.

"Stara garda", ki ima kontrolo nad stranko v New Yorku, je prišla pred eksekutivo s svojimi zahtevami. Se ni dolgo, ko je argumentirala, da nima eksekutiva pravice spremeniti ali pa dodati niti besede v novi deklaraciji. Tudi grmela je že dosti proti njeni "diktaturi".

Zdaj je pa zahtevala, naj se eksekutiva poveča in da stari gardi štiri sedeže; nadalje naj da nedavno sprejeto deklaracijo ponovno na glasovanje, in tiste države, ki je odklonijo, niso obvezne se držati njenih načel. Zahtevala je tudi odstranitev tajnika stranke Clarence Seniorja, likvidiranje vseh levčarskih frakcij in pa klubom prepovedati vsako enotno fronto s komunisti.

Tajnik Senior je poročal, da je stranka v zadnjem letu pridobila 5500 novih članov.

SLEPAR VODIL VSO DEŽELO ZA NOS

V Wolgevi na Holandskem so prijeli 22 letnega pekovekega pomočnika Jana Wandeniera, ki je trdil, da je izumil avto na komprimiran zrak. Vsa Holandska je postala pozorna na mladega človeka, posebno ko je wolvegaški župan pred poldrugim tednom uradno naznanil, da je Wandenier res izumil avto, ki ga poganja zrak, ki ne potrebuje nobenih pogonskih snovi, ki vozi po dolgih progah z veliko brzino in ki se je po prvih poskusih izkazal za uporabnega. Ta čas, je sporočal župan, se vršijo zadnji poskusi in ko bodo ti končani, se osnuje delniška družba s kapitalom milijon holandskih goldinarjev.

Izkazalo pa se je, da je imel Wandenier župana in vso Holandsko za norca. Najslabše se godi pri tej zadevi ubogemu županu. Ko so prebivalci njegovega kraja zvedeli, kako je s stvarjo, so se zbrali pred županovo hišo in uprizorili silen trušč. Sramotili so ga in preklinjali. Vrli moške so namreč v strahu, da se jim bodo ostali Holanci zaradi lahkovernosti njihovega župana smejali.

Prizor iz demonstracij brezposelnih delavcev v Chicagu dne 24. novembra. Okrog 25.000 oseb je korakalo po ulicah downtowna.

Koliko je vreden človek?

James Clark, eden izmed najbolj znanih ameriških zavarovalnih posredovalcev, je te dni v pogovoru z nekim novinarjem izdal prav zanimive stvari iz svoje prakse. Svetopisemski Jožef so njegovi bratje prodali za 20 srebrnikov. Od tedaj so žive ljudi na tržiščih sužnjem prodajali tudi za neprimerno nižje vsote, a so ljudje, ki se cenijo milijonkrat višje. Treba je le proučiti svojevrstne zavarovalne poškodbe, ki jih sklepajo posamezniki posebno v Ameriki.

Clark pripoveduje n. pr. o nekem zdravniku, ki je sklenil zavarovalno pogodbo za svoje življenje na pol milijona dolarjev. Vsak ud svojega telesa je pri tem zavaroval za primeren del te vsote. Pri neki avtomobilski nesreči se je zgodilo, da si je razbil nos. Zahteval je od zavarovalnice 80.000 dolarjev, češ da ima zaradi trajne skazenosti svojega obraza veliko manj pacientov, kajti mnoge ljudi ta skazenost odbija in nimajo vanj takšnega zaupanja, kakor bi ga imeli, če bi bil cel. Res mu je uspelo, da mu je morala zavarovalnica to vsoto izplačati. Igralka Evelyn Youngova je za zlom gornje čeljusti pri nekem padcu dobila odškodnino \$30.000, filmska diva Lily Damita je svoje nagrajene noge zavarovala za \$100.000, Kay Francis svoj hrbet za \$150.000, pianist Jack Davis svoje roke za \$120.000.

Med ljudmi, ki jim je življenje najvišje cenjeno, je obratni šef Fordovih delavnic Sorensen, ki ga je njegovo podjetje zavarovalo za 5 milijonov dolarjev. Sorensen se bliža 50. letu in je pravi atlet, utelešeno zdravje. A navzle temu so takšne pogodbe v sedanjih razmerah za zavarovalnice tako tvegane, da se mora zavarovanec podvreči cel vrsti dragih ukrepov, ki naj ga zaščitijo pred nesrečami in ugrabitvijo. Na prosto ne sme nikdar brez spremljavanja dveh detektivov, na potovanjih ga morajo spremljati celo štirje detektivji. Če hoče v gledališče, mora prej obvestiti ravateljstvo, da ukrene posebne varnostne mere. Njegov avto pregleda vsak dan poseben mehanik zavarovalne družbe, njegov vsakokratni šofer mora položiti pred nastopom službe celo vrsto posebnih izpitov. Fordove delavnice potrošijo poleg fantastično visoke premije za vse te ukrepe še enkrat tolikšno vsoto. Toda Sorensen jim je po vsej priliki toliko vreden.

Sicer pa on nikakor ni edini šef kakšne tvrdke, ki je zavarovan za tako visoke vsote. Darryl Zamuck, izdelateljski vodja neke filmske družbe, je zavarovan n. pr. za milijon dolarjev. V splošnem pa se ameriški poslovni ljudje zavarujejo povprečno

po \$50.000. To tudi nekako ustreza njihovi vrednosti "boljšega" Američana. Zdravnik dr. Pearl je na podlagi ameriškega narodnega imetja in letnih dohodkov izračunal nekaj manj, po njem je vreden Američan iz srednjega sloja okrog \$30.000. A to velja samo za osebe med 20. in 40. letom. Pozneje vrednost življenja hudo pada, tako da znaša pri 70. letu komaj 500 dolarjev. Tako majhen je namreč povprečni letni zaslužek Američana v višji starosti.

NA POTI DO SERUMA ZOPER HRIPO

Trije angleški zdravniki, dr. Andrews, dr. Smith in dr. Laidlaw, ki so v laboratoriju Britanskega narodnega zavoda v Mill-Hillu raziskovali influenco prašičev, so opazili, da so poskusne miši, ki so prišle v dotiko z obolenimi prašiči, še same zbolele in v mnogih primerih tudi poginile za influenco pljučno kugo. Ker niso bili gotovi, da-li je bolezen miši izvirala res od prašičev, so jih transportirali v drug laboratorij v Hampsteadu in ponovili poskuse, ki so imeli isti uspeh. Dočim so doslej vedeli samo to, da utegnejo dobiti prašiči hripa od ljudi, so sedaj dognali, da jo dobe miši naravnost od človeka, kakor tudi po ovinčkih od prašičev.

Hripa in njej sorodna influenza sta, kakor znano, zelo nevarni bolezni, ki sta zahtevali že milijone žrtev in napravila vsako leto milijone ljudi začasnno nesposobne za delo. Iz tega ozira je odkritje trojice Angležev zelo važno, ker ne more biti daleč čas, ko bodo pridobivali serum proti tem boleznim na lahek in cenen način iz miši, pa čeprav še ni uspelo, da bi dobili njih baela, ki je očitno tako majhen, da gre skozi vse filtre.

HYB
Have You Bought?

13 Shopping Days 'til Christmas

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Božič v Jugoslaviji

Zadnje plutje potom
JUŽNE PROGE
"solnna stran Atlantika"

NARAVNOST V JUGOSLAVIJO

CONTE DI SAVOIA 14. decembra

Poslužite se in izkoristite NOVO ZNIŽANO IZLETNO CENO, ako ostanete v Jugoslaviji samo 15 dni. Cena je za TJA IN NAZAJ le 1/3 višja kakor pa stane vožnja samo v eno stran, v evropsko luko.

Za rezervacijo se obrnite na pooblaščenega zastopnika, ali pa na

333 N. Michigan Ave., Chicago, Ill.

ITALIAN LINE

Predsednik Roosevelt na zimskih počitnicah v topli Georgiji na jugu. Predsednik je spredaj v pogovoru s farmarjem, zadaj v avtu sta pa podtajnik agrarnega departamenta Tugwell in mrs. Roosevelt.

Emile Zola:

GERMINAL

POSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Nasprotno pa je bil Caharija ves iz sebe, zemljo bi bil jedel, samo da bi našel sestro. Po noči je kričal, videl jo je, ališal, vso shujšano od gladi in hripavo od klicanja na pomoč. Dva-krat je hotel kopati na svojo pest, dejal je, da mora biti tu, da jo natanko čuti. Inženir ga ni več pustil dol, on pa se ni umaknil od tega šahta, odkoder so ga odganjali, niti sedeti ni mogel kraj matere, hotelo se mu je delati in se je sukal brez prestanka.

Bil je tretji dan. Negrel je obupaval ter sklenil, da zvečer vse vkup opusti. Ko se je spolepne po kosilu vrnil s svojimi ljudmi, da bi tvegali zadnji poskus se je začudil, ko je videl prihajati Caharijo iz jame vsega rdečega, mahajočema z rokami in kričече:

— Ona je tu! Odgovorila mi je! Tak pojdite, pridite!

Kljub straži se je splazil po lestvah v jamo in se zaklinjal, da so trkali tam z dolaj, na prvi progi Viljemove žile.

— Saj smo šli vendar že dvakrat tam mimo, kjer pravite, je nejeverno pripomnil Negrel. Sicer bomo pa takoj videli.

Maheujka je stala; s silo so jo morali zadržati, da ni šla v jamo. Stala je in čakala ob robu šahta in upirala oči v to temno luknjo.

Spodaj je Negrel sam trikrat potrkal v dolgih presledkih, potem pa prislonil uho na premog in zapovedal delavcem, naj bodo popolnoma mirni. Niti najmanjšega glasu ni bilo od nikoder, odkimal je: jasno, da je ubogi fant sanjal. Caharija je podivjal in jel zdaj sam trkati; spet je poslušal, oči so se mu žarile, od veselja je trepetal po vsem životu. Potem so še ostali delavci poskušali drug za drugim: vsi so se razvneli, slišali so od daleč čisto dobro odgovor. Inženir se je začudil in spet prislonil uho, na koncu koncev je zaslišal zvok kakor tih trepet zrak, ritmično trkanje, ki je bilo komaj slišno, znani takt rudarskih klicev, ki jih trkajo ob premog, kadar so v nevarnosti. Premog je prenašal glasove v veliko daljavo jasno kakor kristal. Neki paznik, ki je bil zraven, je sodil, da je stena, ki jih loči od tovarišev, debela najmanj petdeset metrov. A zdelo se je, kakor bi si skoraj mogli seči v roke, tako so se vsi razveselili. Negrel je moral takoj začeti z delom, da se jim približa.

Ko je Caharija zagledal zunaj mater, sta se objela.

— Nikar se prezgodaj ne veselite, jima je sirovo rekla Pierronka, ki je ta dan prišla iz radovednosti sem na sprehod. Če Katarine ne bo zraven, vam bo potlej preveč hudo.

Zares, morda pa je bila Katarina kje drugje.

— Daj mi nu mir! se je razjezil Caharija. Ona je to, jaz vem, da je.

Maheujka je spet sedla, molčala je, obraz je bil negiben. In znova je čakala.

Brž ko se je ta istorija raznesla po Montsouju, so ljudje spet vrel vkup. Ničesar niso videli, pa so kljub temu ostajali, zadrževati so jih morali, te radovedneže. Spodaj so delali dan in noč. Iz strahu, da ne bi zadeli na kako oviro, je dal inženir kopati v sloj tri rove, ki so se spuščali navzdol in bili usmerjeni proti tisti točki, kjer naj bi bili po njihovi sodbi zasuti rudarji. En sam kopač je mogel kopati premog pred sabo v ozkem rovu. Vsaki dve uri so se izmenjavali; premog pa, ki so ga devali v košare, je šel iz rok v roke skozi dolgo verigo delavcev, ki je bila zmerom daljša, čim globlja je bila jama. Sprva je delo zelo hitro napredovalo: skupali so po šest metrov na dan.

Caharija je dosegel, da so ga uvrstili med izbrane delavce, ki so kopali. To je bilo častno mesto, za katerega so se vsi pullili. Zato se je razburjal, kadar so ga hoteli zamenjati po

dveh urah rednega dela. Gnal se je, da je delal namestu tovarišev, branil se je, da spusti kramp iz rok. Njegov rov je bil kmalu globlji od drugih, s tako divjo vnemo je tolkel ob premog, da se je iz tesne jame slišalo glasno hropenje, kakor bi sopihal znotraj kovaški meh. Ko je prišel ven, je bil blaten in črn, pijan od utrujenosti in se je zgrudil na tla, da so ga morali zaviti v odejo. Potem pa se je zaril, še ves opotekajoč se, spet nazaj v rov in boj se je pričel znova, krepki zamolki udarci, pridušeno vzdihovanje, zmagozlasnost zagrizenost na žive in mrtve. Najhuje pa je bilo to, da je postajal premog zmerom trši, dvakrat je zlomil orodje, jezen, ker ni napredoval dovolj naglo. Mučila ga je tudi vročina, ki je postajala vsak meter hujša in neznosnejša na dnu te tesne luknje, kjer zrak ni mogel krožiti. Ventilator na roko je sicer dobro deloval, vendar pa se je rov slabo zračil, trikrat zapored so potegnili ven onesveščene kopače, ki bi se bili skoro zadušili.

Negrel je prebival spodaj s svojimi delavci. Hrano so mu nosili dol, včasih je spal po dve uri na snopu slame, zavil v plašč. Opogumljalo jih je zaklinjanje teh siromakov, zmerom jasnejše klicanje, ki so ga trkali, naj brž pridejo. Zdaj je bilo čisto različno, zvenelo je, kakor bi trkal nekdo na deščico ksilofona. Sledili so temu kristalnemu zvoku in napredovali v tisti smeri, kakor gre človek v bitki za glasom topa. Vsakikrat, ko so kakega kopača zamenjali, se je splazil v luknjo Negrel, trkal je in prislanjal uho; in vsakikrat mu je vse dotlej naglo in in priganjaje odgovarjalo. Prav nič ni dvomil, smer je bila prava; le kako strašno počasi napredujejo! Nikoli ne bodo prišli o pravem času. Od početka so prva dva dni odkopali po trinajset metrov, tretji dan so padli na pet, četrti pa celo na tri metre. Premog je bil tako spehan, tako trd, da so zdaj izkopali s težavo komaj dva metra. Deveti dan so z nadčloveškim naporom prišli dva in trideset metrov daleč in so računali, da jih imajo pred sabo še kakih dvajset. Za tiste, ki so bili zasuti, se je pričel zdaj že dvanaesti dan, dvanaestkrat po štiri in dvajset ur brez kruha, brez ognja, v ledeni temi! Ko so z grozo pomislili na to, jim je pot zalival zenice, krčji pa so jim lomili roke od dela. Zdelo se je nemogoče, da bi bil kak krst še živ, daljno trkanje je bilo od sinoči tiše in trepetali so, da ne bodo zdaj pa zdaj slišali, da je prestalo.

Maheujka je prihajala redno vsak dan posedit k ustju šahta. S seboj je nosila v naročju Estello, ki je ni mogla puščati od jutra do noči same doma. Od ure do ure je tako sledila delu in z drugimi vred upala ter obupavala. V gruči, ki so postajale tod okrog prav tja do Montsouja, je vse mrzlično pričakovalo in ugibalo brez prestanka. Vsa srca te pokrajine so utripala tu spodaj pod zemljo.

Deveti dan, ob času južine, Caharija ni odgovoril, ko so ga poklicali, da bi ga izmenjali. Bil je kakor blazen, zagrizel se je v delo in je preklinjal. Negrela ni bilo, da bi ga prisilil k pokornosti, ker je za trenutek odšel ven; ostal je spodaj le paznik s tremi rudarji. Caharija se je brez dvoma razjezil zaradi utripajoče slabe razsvetljave, ki je zadrževala delo, pa je po neprevidnosti odprl svetilko. V tem pogledu je bilo zelo strogo odrejeno, ker so se pojavili vnetljivi plini in napolnili v velikih množinah te tesne rove, ki se niso zračili. Nenadoma se je zaslišal tresk, ognjen jezik je švignil iz luknje kakor iz nabitega topovskega žrela. Vse je vzplamtelo, zrak se je vnel kakor smodnik od enega kraja rovov do drugega.

(Dalje prihodnjik.)

NAŠ LAMPO

Španski napisal Carlos el Majo

Sedel sem v neki pristaniški krčmi v Victoriji (Brazilija) in se pogovarjal z mladim gostilničarjem. Najin pogovor se je v glavnem sukal okoli kač, ki so v teh krajih precej pogoste in nevarne.

Krčmarju pred nogami je ležal pes. Njegove temne, zveste oči so spremljale sleherno gospodarjevo kretnjo, čeprav mu je na oči padajoča dlaka zelo ovirala vid.

Gostilničar se je zdaj sklonil, ljubезno pobožal psa po glavi in dejal: "Da, kače ... o tem bi vam lahko povedal zgodbo, ki sem jo sam doživel."

"Moja stara", je začel, "sta imela kakih dvajset milj od tod, blizu Castella, majhno farmo. K posestvu je spadala precejšnja čreda živine. Da bi jo imela pod stalnim nadzorstvom, sta si kupila psa. Ime sta mu dala Lampo.

Ce samo to ime izgovorim, čutim, kakor bi z roko pogladil njegovo razmršeno glavo. Glavo, ki je njena dolga dlaka padala na rjave, živo leskeče se oči.

Lampo je imel navado, da je srdito zarenčal in pokazal zo-

be, kadar nas je hotel posvariti pred grozečo nevarnostjo; zato sem se ga vzlic njegovi zvestobi in dobrodušnosti dostikrat bal. In Lampo je bil res strašen sovražnik, če bi se bil kdo drznil le dotekniti se naše živine.

Ce bi se pa kdo v noči približal naši hiši, bi mu bil prav gotovo skočil za vrat. Skratka, Lampo je vedel, kaj je njegova dolžnost, vedel je, da mora noč in dan varovati vse kar spada k hiši.

Mi otroci smo bili dostikrat sami, zakaj oče je imel opravka na polju, mati je pa morala daleč spodaj na reki prati perilo.

Kadar nas je mati zapustila, je poprej za hišo pod drevesom razprostrla veliko belo odejo za nas otroke in rekla Lampu: "Pazi, v tvoje varstvo izročim otroke, glej, da jih bom dobila spet zdrave in cele." Potem je lahko mirno šla in izostala kakor dolgo je morala — Lampo se ni zgenil z mesta. Sedel je tam in pazil na nas kakor pravi angelj varuh.

Takrat sem bil star osem let. Nekega dne, bilo je v največji vročini, je šla mati pomagat očetu pri kosnji, ker je grozila nevihta. Meni je pa resno rekla: "Ti si najstarejši, ti moraš skupaj z Lampom paziti na brate in sestro. Pred vsem ti pa zabičim, da se mi ne daš pre-

motiti, da bi tekal za metulji, kakor imaš navado!"

Kakor vselej je tudi to pot razprostrla odejo. Sedel sem z brati in sestro nanjo; najmlajši bratec je imel komaj leto dni in še ni znal hoditi.

Komaj nam je mati izginila izpred oči, jt že priletel metulj, dva, pet, deset metuljev. Zame je bila huda izkušnja, da nisem stekel za njimi. Letali so sem in tja, časih čisto tik mojega nosu, kakor da bi me hoteli dražiti, češ: "Saj ne smeš! Saj ne smeš!"

Toda vselej kadar so te nagajive živalce porogljivo sfotale čezme, vselej je Lampo besno pokazal zobe, kakor bi me hotel posvariti. Njegovo renčanje je pomenilo, da moram prav tako vztrajati na svojem mestu kakor on na svojem.

Zrak je postajal že kar dušič in Lampo je čedalje pogostejše hlatal po mušicah, da ga ne bi spanec premogel.

Ležal sem na hrbtu in gledal v oblake, ki so se začeli zlovesče zbirati na nebu. Toda prej, prav takrat je moral prileteti tako lep metuljček tako živih barv, da me ni več vzdržalo.

Skočil sem na noge, da ga ujamem. Toda slučajno so se mi oči ustavile na odeji in se, zagledale v nekaj ozek trak, ki se je odražal od beline odeje ne-

daleč od mojih bratov. Dva brata, ki sta se igrala s kamenčki, nista ničesar opazila, in tudi meni se je izprva zdelo, da je le senca veje, ki jo veter maje. Toda stvar se je plazila čedalje bliže in se vila proti mojemu najmlajšemu bratcu, ki je ležal z golimi nožicami in spal.

Bila je kača. Ostreje sem pogledal in razločil znamenje "V" na njeni glavi. Takoj sem se spomnil, kaj mi je oče pripovedoval o tem znamenju. "V" pomeni "vipero", to je strupeno kačo.

Strah mi je vzel razum in me popolnoma odrevenil. Šele nekaj trenutkov nato sem se toliko zavedel, da sem zavpil na ves glas: "Lampo! Lampo!" kakor bi klical svojega očeta ali mater.

Pes je skočil s kamna, kjer je ležal. Videl sem, kako se prizadeva, da bi odrinil dlako, ki mu je zastirala pogled, da bi videl, kje je nevarnost. Toda zaman. Ničesar ni videl in mojih prestrašenih oči tudi ni razumel. Ker si ni vedel drugače pomagati, je glasno zalajal. Takrat se je plazilka ustavila, se zvila in neodločno obstala.

Tedaj sem zaslišal za seboj presunljiv krik. Bila je moja mati. Roke so ji mrtvo omahnile ob bokih, oči je pa z brezumno grozo upirala v mojega malega brata, proti kateremu se je kača zdaj spet začela plaziti. Toda le trenutek je moja mati stala pri miru; zagnala se je naprej, kakor bi hotela gnusno žival z golimi rokami zadaviti, čeprav je vedela, da pomeni to zanjo neogibno smrt.

Toda pri tej njeni kretnji je Lampo vendar že videl, kaj je. Še zdaj mi je v spominu divje plameneci pogled njegovih oči, ko se je pognal proti kači. Plazilka je bila takrat že skoraj tik mojega brata. Z enim samim udarcem svoje tace jo je omotil, potem jo je pa pregriznil na dvoje in zagnal obe polovici daleč proč v travo.

Potem je sunil z glavo nazaj, da se je vendar že otrsle nadležne dlake, ki mu je padala na oči, in nas po vrsti obletel, ali smo živi in zdravi. Nato se je pa vlegel materi k nogam in jo pogledal, kakor bi jo hotel vprašati, ali je zadovoljna z njim.

Jaz se še dolgo potem nisem opomogel od neznanskega strahu, ki sem ga takrat prestal.

Ko je naš vrli Lampo poginil, smo zelo žalovali za njim. Ker je bil pa samica, nam je pustila štiri prav tako zveste potomce, na katere smo prenesli našo ljubezen in hvaležnost. Eden izmed njih je moj Ratto," je končal gostilničar in pogladil psa ljubeče po glavi.

Ribje olje

Kako prehaja vitamin iz morskih alg v ribe, te zopet v večje ribe, iz teh pa v človeški organizem

Ribje olje je v prejšnjih letih med ljudstvom in medicino imele veliko vlogo. Pripisovali so mu skrivnostno zdravilno moč proti različnim boleznim, kakor zoper skrofulozo, jetiko, malokrvnost, živčnost in posebno rahitis. Malokateri otrok je z veseljem požiral cele žlice te čudežne medicine, ki so jim jo vsak dan vsiljevali skrbni starši in predpisovali zdravniki. Ne da se utajiti, da je bil uspeh tega zdravila tudi prav očiten.

Kaj je ribje olje? Ribje olje je v resnici iz jeter polenov pridobljena oljnata tolsča, ki sestoji iz 97 odstotkov masti, poleg tega pa iz nekaj maščobne in žolčne kisline, kolsterina in zelo majhnih količin joda in broma. Prej so zdravilni učinek ribjega olja pripisovali posameznim iz teh primesi, tako homeopatskim dozam joda, potem kolesterinu ali tudi doumevni grenki snovi v olju, tako imenovanemu moruolu, velik del zdravnikov pa je menil, da je odgovorna za ves učinek tolsča, ki je lahko prebavljiva in bolnika hrani.

V resnici so se vsi motili, kajti moderna znanost je odkrila kot učinkovito snov nenavaden količine vitamina v ribjem olju. Ta vitamin sam zase ni hranilna snov, a če ga v hrani primanjkuje, sledijo temu razne čudne bolezni, kakršna je baš rahitis. S poskusom so to ugotovili: ži-

vali so hranili s hrano, ki je vsebovala naravno maslo. Uspevale so dobro. A čim so jih začeli hraniti z margarino ali s svinjsko mastjo, so obolele. To obolenost so na mah odpravili z dodatkom ribjega olja v hrano.

Od kod prihaja vitamin v to olje? Stvar je precej komplicirana. Večino vitaminov dobimo v zelenih rastlinah in iz teh krijejo živali in človek svojo potrebo po vitaminih. Tudi neke morske alge so pod vplivom ultravioletnih žarkov polarnega sonca zelo bogate na vitaminih. Te alge so hrana majhnih rakov in rib, ki so spet hrana slaničkov, a slanički so hrana polenov, ki kopičijo s hrano pridobljeni vitamin v svojih jetrih. Od alg do naravnost koncentriranega vitamina v ribjih jetrih je tedaj precej dolga pot.

Ker vitamini ne prenašajo mnogo prepariranja in zlasti ne vročine, je umljivo, da je ribje olje tem bolj učinkovito, čim bolj je naravno. Najboljše je belo ribje olje, ki ga pridobivajo tako, da zmešajo zdrava in od žolča ločena ribja jetra v sode. Mast, ki priplava na površje, posnemajo in je tedaj čisto nespremenjen naravni pridelek. Druge vrste ribjih olj pridobivajo že s segrevanjem ali celo s praženjem jeter, tako rumeno ribje olje ali rjavo ribje olje. Ta niso več tako dobra.

Sicer pa je tu pripomniti, da ima ribje olje poleg vitamina še druge dobre lastnosti. Rekli smo že, da vsebuje 97 odstotkov tolsče in 100 g te tolsče daje 920 kalorij. Olivno olje ima istotoliko tolsče in 905 kalorij, svinjska mast 95 odstotkov tolsče in 885 kalorij, margarina 83 odstotkov tolsče in 790 kalorij, maslo 81 odstotkov tolsče in 761 kalorij. Ribje olje je torej izred-

no redilno, bolj nego vsaka ga maščoba. Škoda je le to, da za večino okusov neuzitrno da še niso našli načina, ki bi odzvel neprijetni okus in mtem ohranil vse dobre lastn

Ako nameravate iti v Jugoslavije

“PARIS”
15. decembra—9. mar

“ILE DE FRANCE”
29. decembra—19. januar

LEO ZAKRAJSE
General Travel Service,
302 East 72nd Street
New York City

SLOVENIC PUBLISHING
Travel Bureau
216 West 18th Street
New York City

French Line

Tiskovina
“Tele hlače bi rad posl

tiskovino.”
“Ne gre!”

“Kako to? Saj se vendar ka reč, ki je na obeh st odprta, lahko pošlje kot vina?”

Ali ste naročeni na d “Prosveto”? Podpirajte svo

GENERALNI POTNIŠKI UPRAVITELJ

Compagnie Generale Transatlantique (French Line) Mr. M. Delaporte, je dospel v New York na letno zborovanje generalnih agentov Francoske proge v Združenih državah in Kanadi. Mr. Delaporte je izza svojega imenovanja vodil z vse uspehom družbine delavnosti. Prepričan je o splošnem oživilju prekoatlantskega prometa, ko bo začela prevažati potnike na ja ladja na svetu—NORMANDIE.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča del

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čas knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in d

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANS
S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA
V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER
2657-59 SO. LAWDALE AVENUE
Telefon Rockwell 4904
CHICAGO, ILL.

Tam se dobe na željo tudi vsa ustmena pojasnila